



Slovensko komorno glasbeno gledališče,

Concept operapovera

in Cankarjev dom

predstavljajo

opero duhov

ONKRAJ VRTA#

Ko preteklost ni želen spomin...

Premiera **4. sep.** 19.30
5. in 6. sep. ob 19.30
Štišova dvorana

Podajmo se onkrajvrt# zahvaljujoč podpori:



REPUBLIC OF SLOVENIA
MINISTRY OF CULTURE



CITY OF
LJUBLJANA



NATIONAL THEATRE OF LJUBLJANA

B R I N O



HINRICHSSEN
FOUNDATION

RVW

EDITION PETERS



Onkraj vrta / Beyond the Garden

komorna opera

glasba: **Stephen McNeff**

libretto: **Aoife Mannix**

Otilia - **Susan Bickley**, mezzosopran

Klara - **Katja Konvalinka**, sopran

dirigent: **Simon Dvoršak**

režija, oblikovanje prostora/svetlobe: **Rocc**

kostumografija: **Belinda Radulović**

prevod libreta: **Maja Lupša**

korepetitor: **Iztok Kocen**

maska in frizura: **Mateja Gradišek**

oblikovanje luči: **Luka Malovrh, Tomaž Paternost**

producenti: **Katja Konvalinka (SKGG), Janja Krivec (CD)**

in **Tomáš Cafourek** (Concept operapovera)

tehnična ekipa Cankarjevega doma

Andrej Zupan, klarinet

Nejc Avbelj, violina

Miha Firšt, kontrabas

Urška Rihtaršič, harfa

Petra Vidmar/Vito Opeka, tolkala

Iztok Kocen, klavir

Koprodukcija: **Slovensko komorno glasbeno gledališče, Concept operapovera**
(Češka), Cankarjev dom

„Licensed by arrangement with C. F. Peters Ltd. & Co. KG Leipzig.“



Sinopsis

(Prizorišča in datumi obstajajo v Ottilijinem svetu):

Prolog (V sanjskem svetu)

Klara se spominja, kaj se je dogajalo v Benetkah pred veliko leti.

1. prizor (New York, 1964)

Ottilia se pripravlja na zabavo in se jezi, ker Klara ne sodeluje. Vseeno je videti, da se vzajemno potrebujeta. Ottilii spomini vzbujajo veselje in tudi skrajno bolečino.

2. prizor (New York, 1957)

Ottilia bi se rada razvedrila, toda spomni se očeta in otroštva na Dunaju.

3. prizor (New York, božič 1946)

Ottilia proslavlja na novo odkrito svobodo ob koncu druge svetovne vojne. Klari podari neželjeno darilo, lutko, ki zbudi težavne spomine. Klara spodbudi Ottilio, da spregovori o moških v svojem življenju. Kaže, da bi najraje uničili ena drugo.

4. prizor (Kalifornija, božič 1940)

Klaro zanima, kako Ottilie »ni sram, ko pomisli na vse uboge duše, ki so ostale tam?«. Ottilia odgovori: »Glasba naju je živa pokopala ...«

5. prizor (Francoska riviera, 1938)

Čeprav ne bi smela, ima Ottilia rada alkohol. Pomaga se ji spomniti, kako je biti mlad in svoboden. Stvari pa uidejo iz rok tako njej kot Klari ...

6. prizor (Dunaj, 1938)

Stemnilo se je. Ottilii se zazdi, da se je vrnil njen oče. Razmerje med Klaro in Ottilio postane še intenzivneše, ko začne usihati. »Ne odidi,« pravi Ottilia.

7. prizor (Benetke, velika noč 1938)

Klara, ki je sedaj duh, se spominja fragmentov prejšnje glasbe. Ottilia se domisli magnolij in spozna, da se Klara ne more vrniti. Zdaj je – in je vedno bila – sama.



Alma Schindler je bila rojena na Dunaju leta 1879, kjer je ob odraščanju doživljala zadnja desetletja avstrijskega imperialnega blišča. Gibala se je v družbi umetnikov ter se spogledovala tudi s slikarjem Gustavom Klimtom in dirigentom Aleksandrom Zemlinskim. Zadnji razcvet umetnosti v jeseni stare družbe je Almi prinesel zakonsko zvezo s tedaj najslavnejšim avstrijskim skladateljem in dirigentom, Gustavom Mahlerjem, čigar priimek je od tedaj nosila. Zakon ni bil srečen, vsaj delno tudi zaradi tega, ker Gustav ni podpiral Almine glasbene poti. Njeno mladost je, kmalu po moževi smrti, prekinil tudi vihar prve svetovne vojne, ki je pometel za seboj cesarja, buržoazijo, romantično umetnost in staro družbeno ureditev že minulega 19. stoletja, Almi pa prinesel najprej kratko romanco s slikarjem Oskarjem Kokoschko, nato pa nov zakon – leta 1915 se je poročila z arhitektom Walterjem Gropiusom in mu naslednje leto rodila hčer, Manon Gropius. Kmalu po rojstvu deklice je Gropius izgubil pozornost svoje žene, ki pa je svoja čustva namenila pisatelju Franzu Werflu. Tudi Manon, ki je ob odraščanju in šolanju doma postajala prav posebna, vili podobna, a vase zaprta, v naravo in gledališče zaljubljena deklica, v srcu svoje matere ni bila več na prvem mestu. Alma je z leti in vedno novimi ljubezenskimi aferami skušala zapolniti svoje srce, vendar ji sreče niso prinesle ne človeška bližina, ne umetnost, ne uveljavljenost v družbi. Marca 1934 sta Alma in Manon preživeli velikonočne praznike v Benetkah, kjer je deklica staknila otroško paralizo. Ta jo je naslednje leto, komaj 18-letno, pospremila v zgodnji grob. Alban Berg je, globoko pretresen, svoj novi violinski koncert posvetil »spominu na angela«. V Alminem, do tedaj že precej okamenelem srcu, je odhod vilinske deklice vendarle zvrtil globoko in nezaceljivo rano. Od začetka druge svetovne vojne je Alma živela v New Yorku in Los Angelesu, kjer je poustvarjala umetniško družbo po zgledu dunajskega zlatega časa ter se obdala z umetniki, kot so Arnold Schoenberg, Igor Stravinski, Thomas Mann, Benjamin Britten in Leonard Bernstein. A vendar bogastvo, slava in številna poznanstva z vodilnimi umetniki njenega časa niso napolnili srca Alme Mahler. Bilo je do leta 1964, samotno, zapolnjeno s spomini in ovito v očitke, obžalovanje, nemir.

To je neka zgodba. Skop nabor podatkov, preverljivih dejstev. Kratek življenjepis neke osebe. Je pa tudi skica za neko večjo zgodovinsko sliko, bežen oris neke minule dobe, zajet v osebno zgodbo. Ta zgodba je lahko gradivo za statistično raziskavo ali leksikografsko geslo, lahko pa je tudi bogat vir navdiha, ob katerem se umetniki današnjega časa lahko povežejo s preteklostjo ter že preživete zgodbe minulih časov aktualizirajo – jih predstavijo v naš čas, nas pa v preteklost.

V tem primeru pomen izgubijo letnice, nepomembna ne postaneta le kdaj in kje, temveč tudi kdo. Protagonist človeške drame je lahko vsak izmed nas – v zgodbi drugega človeka se lahko prepozna vsak človek. Zato tudi Alma ni nujno Alma, temveč Ottilia. In Manon ni treba biti Manon, lahko ji je ime tudi Klara.

Opisano zgodbo sta skupaj raziskala Stephen McNeff in Aoife Mannix. Pustila sta se navdihniti Almi in Manon. Misli, spomine, privide, slike in besede, ki čez prostorska in časovna brezpotja povezujejo Ottilio in Klaro, sta predstavila vsak po svoje – Aoife z besedo, Stephen pa z glasbo. Ustvarjeno sega onkraj vrta, v katerem Ottilia in Klara lahko skupaj sedita ter izmenjujeta le resnične besede in poglede. Nastala je komorna opera, ki slika tudi spomine, privide in slike, v katerih se lahko, poleg Ottilie in Klare, prepozna tudi kdo drug. Njuni vlogi sta poverjeni pevkama, ki ju spremlja majhna inštrumentalna zasedba. Zaradi občinstva se na raziskovanje najintimnejših kotičkov človeškega srca ansambel Slovenskega komornega glasbenega gledališča prvič podaja 4. septembra 2020 v Cankarjevem domu v Ljubljani.

Aoife Mannix je v povsem življenjskem dialogu zgradila intimno občutenje, ki ves čas niha med realnostjo in iluzijo. Dogajanje je razdelila po časovnih in geografskih sklopih, ki pa niso v vlogi podajanja zanesljivih koordinat – ravno nasprotno, skozi predstavo nam čedalje bolj kradejo tla pod nogami. Z njenimi besedami se je naravno zčila glasba Stephena McNeffa, čigar glasbeni jezik je svoboden, kompleksen, a vendar povsem razumljiv in izjemno poveden. Partitura razkriva glasbeni stavek, ki od izvajalcev, predvsem od obeh vokalnih solistk, zahteva izjemno tehnično pripravljenost, vendar jim hkrati ponuja veliko prostora tudi za lastno poustvarjalno nadgradnjo. Ritem in melodija venomer izhajata iz vsebine besedila, glasba jasno odslikava čustvena stanja protagonistk in diskreten, a vendar jasno izražen dramski lok. Iz glasbe, ki se nenehno razvija iz prepleta kratkih motivov, lahko izluščimo tudi takšne, ki jasno spremljajo določena čustva ali gibe ter jih vsaj znotraj določenega prizora moremo razumeti kot vodila. Glasbeno plat opere Onkraj vrta odlikuje tudi bogata, slikovita inštrumentacija, ki iz sicer skromne zasedbe izvablja zvočno bogastvo, s katerim McNeff spretno podpira, če ne celo vodi, dogajanje na odru.

Tomaž Gržeta



Onkraj vrta. Zapis skladatelja Stephen McNeffa:

Na začetku bi rad povedal, da ta opera ni biografija Alme Mahler ali njene hčerke Manon Gropius. Že res, da je bila legenda o Almi, »najlepšem dekletu Dunaja«, njena začetna točka, ko sva s Katjo Konvalinka diskutirala o idejah za njeno odlično in pustolovsko operno gledališče, toda ko smo se lotili dela, so se odprle nove teme.

Aoife Mannix, moja dragocena pesnica in sodelavka, je predlagala, da se teme lotimo kot zgodbe o duhovih, ne da bi nas pri tem ovirali resnični zgodovinski liki. Osredotočili smo se na odnos med glavnima protagonistkama. Naj sta to mati in hči, ljubimki, prijateljici ali pa dve plati iste osebnosti, ni pomembno. Ko se je libreto izoblikoval v format nekakšnih izkrivljenih spominskih prebliskov, ki jih prekinjajo trenutki samoopazovanja, vznesenosti in jeze – ter občasne pijanosti – smo spoznali, da se ukvarjamo z univerzalno izkušnjo subjektivnega spominjanja, s katero sestavljamo svojo življenjsko zgodbo. Spomini so pogosto netočni, včasih izmišljeni, še večkrat boleči. Opera je postala študija intenzivnega medsebojnega odnosa in osamljenosti. Alma, naša Ottilia, prehodi dolgo pot od izrazite samozaverovanosti do globoke skrbi za nekoga drugega. Za to pot potrebuje vse življenje. Sicer je prepozno, toda vendar nekakšna odrešitev.

Skladatelj **Stephen McNeff** je bil rojen na Irskem in odrasčal v Walesu. Po študiju na Kraljevi akademiji za glasbo je sodeloval s številnimi britanskimi in kanadskimi gledališči. Veliko se je ukvarjal z glasbo za gledališče, komponiral je opere in koncertna dela po naročilu uglednih ustanov, kot so Kraljeva operna hiša, BBC Simfoniki, Simfonični orkester iz Bournemoutha in Irski komorni zbor. McNeffov opus obsega komorna in simfonična ter glasbenogledališka dela. Kot operni skladatelj je prav posebej zaslovel z delom *Clockwork* leta 2004. V produkciji SKGG smo v sezoni 2016/17 lahko slišali njegovo otroško opero *Nežni velikan/Gentle Giant, Onkraj vrta/Beyond the Garden* pa je njegovo tretje večje sodelovanje s pesnico Aoife Mannix. McNeffova dela izhajajo pri založbi Peters. Kot predavatelj je gostoval na mojstrskih delavnicah operne ustvarjalnosti in produkcije na londonskem Kolidžu svete Trojice, šoli za glasbo in gledališče Guildhall, Kraljevi irski glasbeni akademiji ter ljubljanski Akademiji za glasbo.

Pesnica **Aoife Mannix** je bila rojena na Švedskem irskim staršem. Pred selitvijo v Veliko Britanijo je odrasčala v Dublinu, Ottawi in New Yorku. Je avtorica štirih pesniških zbirk: *The Trick of Foreign Words* (2002), *The Elephant in the Corner* (2005), *Growing Up An Alien* (2007) in *Turn The Clocks Upside Down* (2008). Njen šov *Growing Up the Alien* je bil premierno prikazan na londonskem literarnem festivalu Southbank Centre 2007. Mannix je nastopala v Veliki Britaniji in po svetu, trenutno je rezidenčna pesnica pri BBC-jevi oddaji *Saturday Live* na programu Radio 4. Je tudi avtorica številnih opernih librettov, med katerimi je tudi tretje sodelovanje s Stephenom McNeffom – *Onkraj vrta/Beyond the Garden*.

Britanska pevka **Susan Bickley** velja za eno najbolj dovršenih mezzosopranistk svoje generacije s širokim repertoarjem baroka, odličnimi dramskimi vlogami iz 19. in 20. stoletja ter premierami številnih sodobnih del. Študirala je na Glasbeni šoli Guildhall ter od takrat deluje po vsem svetu kot koncertna in operna pevka. Redno nastopa kot gostujoča umetnica v Kraljevi operi, Angleški nacionalni operi, Valižanski operi, Operi North v Glyndebournu, pa tudi v vlogah v Operi v San Franciscu, Dallaški operi, Državni operi v Berlinu, flamski, frankfurtski in nizozemski operi. Pela je z vsemi večjimi britanskimi orkestri, redno nastopa za BBC in je izdala več glasbenih posnetkov. Leta 2011 je osvojila nagrado Kraljevega filharmoničnega združenja, najvišje priznanje za klasično glasbo v živo v Veliki Britaniji.

Katja Konvalinka je na Akademiji za glasbo v Ljubljani diplomirala iz petja in klavirja, nato pa z odliko magistrirala na Visoki šoli za glasbo Gradcu. Končala je tudi specializacijo iz solopetja na ljubljanski Akademiji za glasbo, ki ji je leta 2018 podelila priznanje umetniškega dela. Nastopala je v opernih hišah v Sloveniji (SNG Ljubljana in SNG Maribor), Avstriji (Mestno gledališče Leoben, Theater im Palais) in na Hrvaškem (Splitska opera). Kot koncertna pevka je sodelovala z Orkestrom Slovenske filharmonije in Orkestrom RTV. Dejavnja je kot tudi glasbena pedagoginja. Je predsednica SKGG, pri katerem deluje kot producentka in pevka v operah *Frida* (monoopera *Dnevnik Ane Frank*), *Menottija*, *Martinůja*, *Nymana*, *Piccinijs*, *Pergolesija ...* Krstno je izvedla vloge v operah slovenskih skladateljev T. Sveteta (*Ada, Junak našega časa*), P. Mihelčiča (*Božji delec*), B. Šaljić (*Podešva* (*Iden*) ...

Simon Dvoršak je dirigent, pianist, korepetitor in glasbeni pedagog. Deluje kot docent na ljubljanski Akademiji za glasbo, redno sodeluje s Orkestrom Slovenske filharmonije, Simfoničnim orkestrom SNG Maribor, Simfoničnim orkestrom RTV Slovenija in Mariborskim festivalskim orkestrom. Specializiran je za opero in glasbeno gledališče. Med študijem v Londonu je sodeloval pri produkciji predstav *Into the Woods*, *West Side Story* in *Sweeny Todd* kot asistent priznanega dirigenta Stewarta Pedlarja. V SKGG je dirigiral opere *La Cecchina*, *Zmikavt in stara devica*, *Junak našega časa*, *Nežni velikan*, *Ada*, *Mož, ki je imel svojo ženo za klobuk* in *Ženitev*. Bil je tudi mentor mladim dirigentom, ki so nastopali v operah *Brundibar* in *Hobit*.

Rocc je študiral operno režijo na Janáčkovi akademiji glasbenih in gledaliških umetnosti v Brnu na Češkem. Podiplomski študij scenografije je opravil v Švici in Nemčiji. Kot režiser in scenski oblikovalec je uprizoril približno petdeset opernih predstav v opernih hišah v Ljubljani, Pragi, Brnu, Ostravi, Rigi, Vroclavu, v Operi Bergen na Norveškem in drugod. Njegovi projekti so bili predstavljeni na več mednarodnih festivalih. Deloval je kot umetniški direktor Opere Narodnega gledališča v Brnu, bil je umetniški direktor Državne opere v Pragi, v letih 2013–19 je bil umetniški vodja opere SNG Opera in balet Ljubljana. Leta 2018 je prejel priznanje za pomembna umetniška dela, najvišji umetniški naslov Univerze v Ljubljani. Deluje kot docent za operno igro na ljubljanski Akademiji za glasbo ter kot član strokovnih žirij na mednarodnih pevskih tekmovanjih.

Belinda Radulović je končala podiplomski študij mode na akademiji Domus v Milanu. Delala je za Ratti, Zibetti, Mento, Sinhronio, Nanni Strado, Incopel, Inpronto, Benetton, Cavalli, ustvarila svojo lastno blagovno znamko B. L. D., jo predstavila v New Yorku, tržila v Milanu. Za gledališča je ustvarila več kot sto kostumografij ter za svoje delo je prejela več domačih in mednarodnih nagrad, med njimi Borštnikovi nagradi za kostumografijo 2006 in 2012, nagrado International Theatre Institute (ITI) za glasbeno scenski projekt Iz veka vekov Lojzeta Lebiča, nagrado Uchimura (ITI) za uprizoritev no-iger Veter v vejah borov, Šeligovo nagrado za najboljšo uprizoritev festivala na Tednu slovenske drame Ep o Gilgamešu, nagrado Društva slovenskih kritikov in teatrologov za najboljšo predstavo leta: Ajshil, Oresteja, nagrado Društva slovenskih kritikov in teatrologov za najboljšo predstavo leta: Gregor Strniša, Žabe, veliko nagrado za najboljšo predstavo na 53. Bitefu 2019.

Slovensko komorno glasbeno gledališče
skgg.eu

Concept operapovera
operapovera.eu

Cankarjev dom
cd-cc-si

Foto: Darja Štravs Tisu
DTP: Tomáš Cafourek
Print: 4. sep. 2020



